

Exposorium 1967 - 2007

Veertig jaar kunstbeleid op de VU

Vrije Universiteit

Voorwoord

Een jubileum is een prachtige aanleiding om stil te staan bij het verleden, ook voor het Expositorium. Een onderzoek naar het verleden schept immers helderheid over de achtergronden van het Expositorium in zijn huidige vorm en biedt gelegenheid tot een moment van reflectie op de toekomst.

De afgelopen decennia heeft het Expositorium een proactief kunstbeleid gevoerd, door op inspirerende, vernieuwende en betrokken wijze inhoud en vorm te geven aan haar kunstprojecten. Het Expositorium laat met haar projecten zien hoe en op welke wijze kunstenaars inhoud en gestalte geven aan hun reflecties op de wereld. Kunst heeft het vermogen om het ongewone in het gewone te laten zien, om de blik op de wereld te kantelen, de gelaagdheid van de realiteit zichtbaar te maken, kortom: de vanzelfsprekendheid van de waarneming te ondermijnen. Kunst is hiermee een essentieel instrument voor de ontwikkeling van een kritisch bewustzijn, als onderdeel van een brede academische vorming. Het Expositorium draagt met haar tentoonstellingen, opdrachtenbeleid voor kunst op de campus, het beleid en beheer van de interne kunstuitlen, de VU-collectie en de collectie Hooglerarenportretten -vanuit haar expertise- bij aan het beeld van een inspirerende, betrokken en vernieuwende universiteit.

Het Expositorium is er in geslaagd kunstwerken van jonge en oudere-, bekende en minder bekende- kunstenaars te tonen op de VU. Ook de variatie in disciplines levert steeds een andere spannende presentatie op. Schilderijen, beelden, tekeningen, foto's, videowerken, cartoons, sieraden, onderzoek, affiches, architectuur en vormgeving, bieden constant een scala aan mogelijke tentoonstellingen, ook in de toekomst.

De hoogtepunten van 40 jaar kunstbeleid aan de VU hebben wij bijeen gebracht in deze bundel. Al bladerend door dit boek raakt men al gauw onder de indruk van de rijkdom aan verschillende kunstuitingen die in vier decennia de (re)VU hebben gepasseerd. Iets waar ik met recht trots op ben.

Ik hoop dat u van dit boekje zult genieten, en dat u met mij uitkijkt naar de nog komende tentoonstellingen en andere kunstprojecten.

Drs. René M. Smit, Voorzitter College van Bestuur

Chris Broerse
Heemtuin, 1970 en later
Entree campus Buitenveldertselaan

Cees Langendorff
Kinetisch object, 1989
Sierwater Buitenveldertselaan

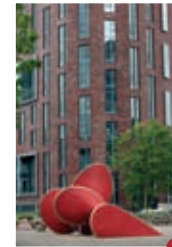
Johan Haanstra
Reliëfs van geglazuurde baksteen,
1960 uitgevoerd 1970
Kopwanden van de bètafaculteiten
aan de A.J. Ernststraat

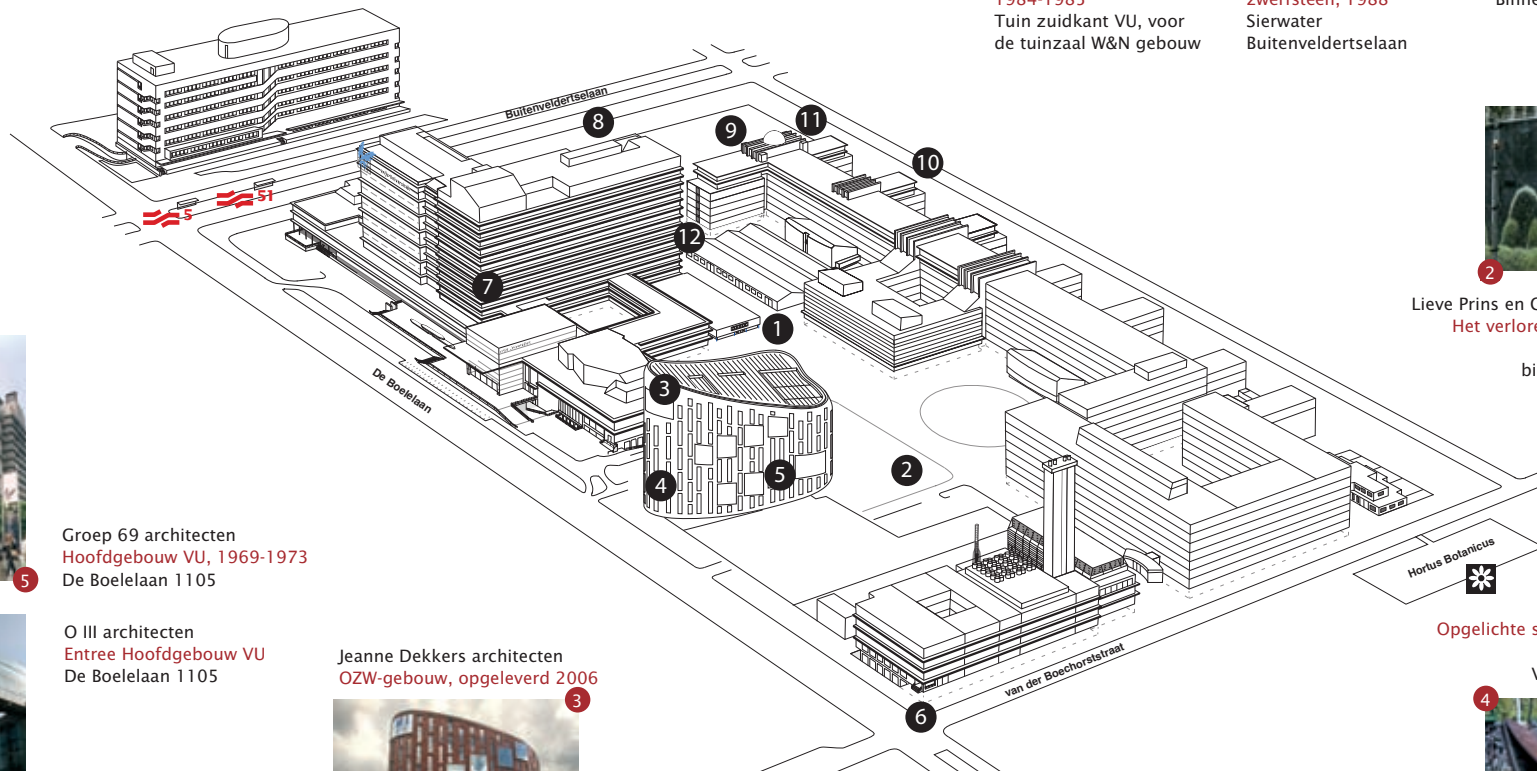
Richard Menken
'Grieks tempeltje',
1984-1985
Tuin zuidkant VU, voor
de tuinzaal W&N gebouw

Peter Breed
Goede verzorging van een
zwerfsteen, 1988
Sierwater
Buitenveldertselaan

Barbara Nanning
Wendingen
Binnenterrein campus VU

Groep 69 architecten
Hoofdgebouw VU, 1969-1973
De Boelelaan 1105

O III architecten
Entree Hoofdgebouw VU
De Boelelaan 1105

Jeanne Dekkers architecten
OZW-gebouw, opgeleverd 2006

Lieve Prins en Gé Karel van der Sterren
Het verloren paradijs, 2004/2005
Heras kunstproject
binnenterrein campus VU

Rob Elderenbos
Opgelichte stoeptegels, 1980-1984
Hoek De Boelelaan,
Van der Boechorststraat

Exposorium 1967 - 2007,
veertig jaar kunstbeleid op de VU:
kunst opdrachten op de campus

Inleiding

Als het Expositorium in 1967 van start gaat zijn het roerige jaren voor de VU. Het aantal faculteiten neemt toe en natuurlijk daardoor ook het aantal studenten, docenten en medewerkers. De VU groeit uit haar stadspanden. Tegelijkertijd zien we de opkomst van een nieuwe generatie studenten, die minder binding hebben met de oude idealen van de VU. Een generatie ook, die mondiger is dan de vorige en die deelname verlangt in de democratisering van samenleving en universiteit.

Met een vooruitziend oog hebben de bestuurders van de VU al geanticipeerd op de te verwachten groei als universiteit. Midden jaren vijftig is een groot perceel aangekocht in de toenmalige de Buitenveldertse polder, de huidige campus. In juni 1967 wordt de eerste paal geslagen voor het hoofdgebouw aan de De Boelelaan. De eerste aanzet voor een nieuwe –voor die tijd- ruim opgezette universiteitscampus. Op de campus is dan al het “tijdelijke” Provisorium gebouwd, waar het Expositorium in 1967 haar eerste tentoonstellingen realiseert. Achteraf gezien is de huidige locatie op de Zuidas een gouden greep geweest. Nu -in 2007- is de VU campus opnieuw te klein geworden voor het groeiende aantal studenten en de wensen van een jongere generatie medewerkers. Ook nu staat de VU voor de uitdaging opnieuw een universiteit te realiseren voor haar “Community of Learners”.

GROEP 69, HOOFDGEBOUW VU, 1969-1973

JEANNE DEKKERS ARCHITECTEN, ONDERWIJS, ZORG EN WELZIJN-GEBOUW (OZW-GEBOUW), 2006

Cultuur en kunst op de VU begint in 1967 in het vormingscentrum op Uilenstede, dat deel uitmaakt van het gelijknamige complex studentenhuysvesting Uilenstede, en in het Provisorium, het noodgebouw op de nieuwe campus. De naam Expositorium is een samentrekking van EXPOSITIE en proviSORIUM. Nog steeds ontlokt de naam aan kenners van het Latijn de opmerking dat het toch echt geen correct Latijn is, dat is het dan ook niet.

Het vormingscentrum groeit in de loop van veertig jaar uit tot het levendige Cultuurcentrum VU Griffioen, met een eigen theater in Amstelveen. Het Expositorium krijgt al snel een eigen vaste plaats in het hoofdgebouw en die heeft ze nog.

Als bijzondere universiteit heeft de VU vanaf haar vestiging in Buitenveldert oog gehad voor de stimulerende en bijzondere positie die kunst inneemt in de universitaire wereld, de maatschappij en de culturele wereld. Cultuurcentrum VU Griffioen en het Expositorium zijn hiervan inspirerende voorbeelden.

EKSPOSORIUM

“LOGO” VAN HET EXPOSORIUM, IN DE JAREN 60/70 WISSELEN DE X EN DE K (EEN PROGRESSIEVE SPELLING IN DIE TIJD) ELKAAR AF. EEN HUISSTIJL OM EEN CONSEQUENTE TOEPASSING VAN DE BENAMING TE BEWAKEN IS DAN NOG NIET INGEVOERD OP DE VU.

KOMO-JIN, ROODHARIGE VREEMDELINGEN OP DESHIMA, NAGASAKIPRENTEN UIT DE 18DE EN 19DE EEUW, 1983: GEZICHT OP DE BAAI VAN NAGASAKI, MET HET EILAND DESHIMA IN DE VOORGROND. COURTESY RIJKSMUSEUM NEDERLANDS SCHEEPVAARTMUSEUM, AMSTERDAM.

Op het moment dat het Expororium van start gaat met een kunstbeleid is het slecht gesteld met de culturele voorzieningen in Buitenveldert. De tegenstelling tussen een levendige binnenstad, met allerlei culturele activiteiten bij de hand, en een nog te ontwikkelen stadswijk is ook voor de VU gemeenschap groot. Als reactie op deze veranderingen en een nieuwe tijdgeest stelt het toenmalige College van Directeuren in 1967 een vaste bestuurscommissie in. Deze commissie, al gauw de Expororiumcommissie genoemd, krijgt opdracht een beleid te ontwikkelen op het gebied van hedendaagse beeldende kunst en vormgeving.

De tentoonstelling Expororium 1967 – 2007, veertig jaar kunstbeleid op de VU en de catalogus samen kunnen maar een heel klein deel van veertig jaar kunstbeleid laten zien. Het Expororium heeft immers honderden tentoonstellingen gemaakt, waarvan er maar een fractie kan worden getoond. Desondanks ontstaat er een tijdsbeeld van de beeldende kunsten in de afgelopen decennia. De kunsten zijn immers, net als de wetenschappen, voortdurend in beweging, waardoor er een enorme diversiteit aan tentoonstellingen te zien is geweest. De voortdurende beweging binnen de kunsten maakt het ook in de toekomst weer mogelijk nieuwe aspecten en tendensen te tonen.

Recente reacties uit het beroepsveld beeldende kunst onderstrepen dat het Expororium ook extern een goede reputatie heeft opgebouwd. Kunstenaars, kunstliefhebbers en kunsthistorici bewaren goede herinneringen aan de tentoonstellingen en kunstprojecten samen met het Expororium. Het is bijvoorbeeld een compliment te horen dat kunstenaars, die nu nationale- en internationale bekendheid genieten, zich hun eerste tentoonstelling op de VU nog goed herinneren. Zowel de kunstenaar Toon Verhoef, als Toon Teeken, Fons Haagmans en vele anderen herinneren zich nog hun eerste solo in het Expororium. Het is ook uitermate stimulerend foto's en vermeldingen van Expororium tentoonstellingen terug te zien in publicaties over hun werk.

Ook de museale wereld weet het Expororium te vinden in verband met de meer kunsthistorisch gerichte tentoonstellingen die vrijwel elk jaar in het tentoonstellingsprogramma zijn opgenomen. Zo is het Expororium in verband met een grote tentoonstelling over Japanse prenten in het Maritiem Museum in Den Helder benaderd met de vraag of wij nog wisten welke verzamelaar een bepaalde prent in bezit had. De vraag kwam op de VU terecht omdat John Vrieze in 1983 de tentoonstelling Komo-Jin, roodharige vreemdelingen op Deshima, Nagasakiprenten uit de 18de en 19de eeuw, presenteerde. Uit de bijbehorende catalogus blijkt dat de prent voor het laatst te zien was op de VU. Het archief werkt dan prima en de vraag is beantwoord.

Het Expororium heeft niet alleen een naam opgebouwd in kunstenaarskringen en de museale wereld, maar ook in de beleving van verzamelaars en duizenden bezoekers die aangename herinneringen hebben aan de kunstwerken die het Expororium in de schijnwerpers heeft gezet. Op de omslag van deze catalogus zijn vrijwel alle tentoonstellingen vermeld die het Expororium de afgelopen veertig jaar aan haar publiek heeft laten zien en dat is een respectabel aantal, waar we best trots op kunnen zijn.

Exposorium 1967 - 2007, Veertig jaar tentoonstellingen

Het archief van het Exposorium biedt een groot aantal interessante documenten over het kunstbeleid van de afgelopen veertig jaar. Veertig jaar tentoonstelling beslaat al één grote archiefkast, waarin ook de locaties van de tentoonstellingsplekken terug zijn te vinden. Wat beleid en locaties betreft heeft het Exposorium zich op de VU –met zoals op elke universiteit terugkerende bezuinigingsrondes- staande weten te houden door de kwaliteit van haar projecten en door de flexibele instelling van de Exposoriumcommissie en de respectievelijke curators.

In het 'noodgebouw' Provisorium, in de kantine, maakt het Exposorium van 1967 tot 1973 haar eerste tentoonstellingen. De allereerste tentoonstelling is een presentatie van pentekeningen van Jakop Slegt. Uit de notulen blijkt dat de kunstenaar ook regelmatig op de tentoonstelling aanwezig is om er te tekenen en zijn werk te verkopen.

In 1969 exposeert Toon Verhoef "Er was daar een volkomen vrije sfeer, alles kon en niets moest, de kunst was in een experimentele fase, we hadden allemaal de tentoonstelling "Op losse schroeven" in het Stedelijk gezien...en we maakten statements. Zo kwam ik op de fundamentele tekening van de waterlijn".¹

TOON VERHOEF, LIJNTEKENING VAN HORIZON, RIVIERLANDSCHAP, 2007

STIFT OP PAPIER, OOK NU VOOR IEDEREEN BESCHIKBAAR OP DE TENTOONSTELLING

Er zijn in deze periode van pionieren ook een aantal tentoonstellingen van 'kinderkunst' en workshops voor kinderen van het VU personeel georganiseerd, ook nog toen Exposorium in het voorjaar van 1974 naar het nieuwe hoofdgebouw trok. Het geeft aan hoe populair de 'kinderkunst' was. In de VU collectie zijn een aantal anonieme werken van kinderen bewaard gebleven, die nu op kamers van medewerkers en in de openbare ruimte hangen. De expressie van kinderen is natuurlijk al vanaf het begin van de 20ste eeuw een inspiratiebron. De kunstenaars van de CoBrA-beweging vinden hun inspiratie voor een deel in kindertekeningen en kunst van 'primitieve' volkeren. Daarom geniet het werk van Cobrakunstenaars een grote populariteit in de toenmalige avant-garde kunstenaarswereld. Van Karel Appel toont het Exposorium in 1970 een serie nieuwe litho's Personages '69. Het was een initiatief van de toenmalige voorzitter van de Exposoriumcommissie prof. Dr. H.R. Rookmaker (19..- 1977), eveneens een liefhebber van Afrikaanse kunst en jazz.

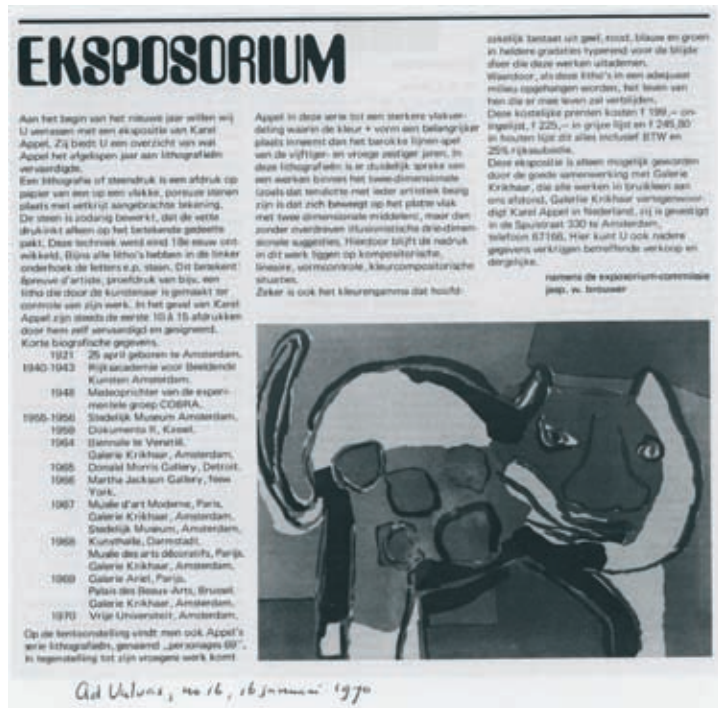
Er zijn met regelmaat tentoonstellingen van alle soorten van wandkleden, keramische platiëken en veel grafiek, zoals landelijk gebruikelijk in die tijd. De tendens van de tijd is dat kunst laagdrempelig behoort te zijn. Kunst in oplage, zoals grafiek is in die zin ook ideaal als uitgangspunt voor een tentoonstelling.

Het Exposorium organiseert ook verschillende kunstmarkten, bedoeld om "de kijkers en kunstenaars met elkaar in gesprek te laten gaan onder het genot van een kopje koffie en een sigaretje". Medewerkers en studenten kunnen dan rechtstreeks van de kunstenaar werk aankopen. Het Exposorium schaft in die tijd ook met regelmaat kunst aan uit de tentoonstellingen, werken die de basis vormen van de VU collectie. Nog steeds is het beleid van het Exposorium er op gericht medewerkers en studenten mogelijkheden te bieden kunst aan te kopen uit de tentoonstellingen.

In de jaren zeventig en tachtig heeft het Exposorium veel aandacht besteed aan conceptuele kunst. Niet de gemaakte vormen of de materie staan hierbij centraal, maar eerder de ideeën en bedoelingen achter het kunstwerk. Vroege voorbeelden

¹ Toon Verhoef, tijdens een atelierbezoek juni 2007; Op losse schroeven, StedelijkMuseum Amsterdam, 1969.

Wim Beeren zette met deze tentoonstelling een verouderd kunstbegrip op "losse schroeven".

AANKONDIGING TENTOONSTELLING KAREL APPEL, AD VALVAS, 16 JANUARI 1970, GESCHREVEN DOOR JAAP W. BROUWER.²

in het Exposorium zijn kunstenaars als Arie de Groot, Geert van Fastenhout en "H.F. Bieling, één van de oprichters van de kubistische georiënteerde kunstbeweging Branding in Rotterdam.", zoals geformuleerd in de aankondiging.

Ook de tentoonstelling Schoon en Vroom, kunst in de kerken van Gereformeerden en Katholieken, in 1980 gerealiseerd ter gelegenheid van het 100 jarige jubileum van de VU trok aandacht van een breed publiek. De toenmalige curator John Vrieze koos -onder veel meer- voor een aantal gravures afkomstig uit de publicatie: Tafereelen uit de Heilige Schrift, in beeld gebracht door beroemde hedendaagsche schilders van alle landen, toegelicht door Dr. A. Kuyper, om een verschil in kunstopvatting tussen gereformeerden en katholieken te visualiseren. De keuze veroorzaakte de nodige commotie op de VU, "sommige vrouwenfiguren op de

gravures zijn toch te erotisch van karakter om aan een groter publiek te tonen", was de reactie.

Nu zijn de historisch- of kunsthistorisch gerichte tentoonstellingen altijd erg geliefd bij een breed publiek. Bij deze grote projecten wordt regelmatig samen gewerkt met andere kunstinstellingen. De tentoonstelling Van goudleer tot papierbehang, twee eeuwen kamerdecoraties in Nederland (1985) is bijvoorbeeld ook te zien geweest in het Westfries Museum in Hoorn. Het Duitse onderzoek voor de tentoonstelling Vrienden voor het leven, Herbert Behrens- Hangler (1898-1981) en Carel Willink(1900-1983) (1992) is geleverd door dr. Sybille Badstübner, kunsthistorica uit Berlijn. Ook de studierichting kunstgeschiedenis

JAN DE HAMER, SCHILDERIJEN, 1976, EXPOSORIUM RESTAURANT HOOFDGEBOUW, MET TENTOONSTELLINGSPANELEN VERSPREID DOOR HET RESTAURANT.

² Jaap Brouwer maakte van 1967 tot 1976 tentoonstellingen in het Exposorium. hij volgde als kunstenaar een praktische opleiding als tentoonstellingsmaker op het vormingscentrum VU op Uilenstede. Ik 1976 werd hij opgevolgd door drs John Vrieze, de huidige directeur van het Cobra Museum voor moderne kunst in Amstelveen, die tot 1986 curator van het Exposorium was. In 1986 volgde drs Hendriekje Bosma hem op als curator.

THEATER...THEATER, DE ONTWIKKELING VAN HET GEBOUWTYPE EN NIEUWE THEATERS IN NEDERLAND (1997)

VU, afdeling Moderne kunst, heeft met regelmaat door middel van onderzoek en samenstelling een bijdrage geleverd aan tentoonstellingen, zoals: Ornament forever, ornamentboeken 1850-1930 (1994) en De werkplaats, een hommage aan Carel Blotkamp (2007).

Andere spraakmakende projecten van het Expositorium zijn uiteraard samengesteld door de curator, zoals Hooggeleerde Heren, hooglerarenportretten uit de collectie van de VU (1993); Theater...theater, de ontwikkeling van het gebouwtype en nieuwe theaters in Nederland (1997); Buitenveldert 1958-1998-2008, de ontwikkeling van een stadsdeel (1998) en Perspectief, ontwerpen voor de VU en de Zuidas (2004).

Het maken van tentoonstellingen van Nederlandse verzamelaars is vanaf begin jaren 90 een vast onderdeel van het tentoonstellingsbeleid van het Expositorium. Een presentatie van een verzamelaar laat immers de passie en keuzes van de eigenaar zien en het inzicht waarmee eigentijdse beeldende kunst wordt verzameld en gekoesterd. Mooie en aansprekende voorbeelden hiervan zijn: Persoonlijke momenten, werken uit de verzameling van Babette Welter (1990); Landsmeer special, werk uit de collectie van Tineke Reijnders (1991); Wunderkammer, de verzameling van Gerhard Belgraver (1992); Zien, voelen en

beleven, een keuze uit de verzameling van Wijnand Sengers (1993); Denkbeelden op zicht, een keuze uit de collectie van mr. J.M. Boll (1994); Particuliere Collectie Amsterdam, uit de collectie van Bert Jansen (1996) en Kunstenaarsdromen, uit de collectie van Benno Premsele en Friso Broeksma (1997).

Om zo veel mogelijk visuele variatie te bieden in de programmering zijn er veertig jaar lang natuurlijk ook afwisselend solo- en groepstentoonstellingen te zien geweest. Ze zijn altijd met liefde en in nauw overleg met de kunstenaars samengesteld om studenten, medewerkers en een extern publiek te verleiden binnen te treden in de denkwereld van kunstenaars. Het gaat bij hedendaagse kunst vaak om het proces van het doorbreken van vaste denkpatronen. Kunst onderscheidt zich juist van de huidige beeldcultuur van reclame en internet, doordat ze gelaagd is en meerdere betekenissen kan hebben, dat vergt een intensieve manier van kijken.

JACOBIE DE ROOIJ, TEKENINGEN 1987. TENTOONSTELLING IN EXPOSORIUM ENTREE HOOFDGEBOUW.

GIJS FRIELING, VOORSTELLING (TWEESCHILDERIJEN), 1994
TENTOONSTELLING IN EXPOSORIUM ENTREE HOOFDGEBOUW

PANAMARENKO 1967-1997, 1997 I.S.M. DEWEER ART GALLERY, OTEGEM (B)

TWINTIG BEELDEN, VORM EN MATERIE IN HET WERK VAN: TOM CLAASSEN, LISA COUWENBERGH, ESTHER JISKOOT, JOS KRUIT, HERMAN MAKKINK, HIEKE LUIK, TANJA SMEETS, ARJANNE VAN DER SPEK, ANNE-MARIE VAN SPRANG, ANNEKE DE WITTE, 2007.

Exposorium 1967 - 2007 Veertig jaar kunst in opdracht

In de jaren zeventig is het in Nederland nog gebruikelijk dat 1% van de bouwsom van nieuwe gebouwen wordt gereserveerd voor kunst in opdracht. Nadat het hoofdgebouw is voltooid, stelt de VU in 1974 de Commissie Milieu Verrijking en Aankleding (MVA) in. Samen met een aantal leden van de Exposoriumcommissie, voorzitter Prof.dr A.C. Esmeyjer en curator drs. John Vrieze, zijn ze verantwoordelijk voor de besteding van de door het Rijk ingestelde 1% regeling. De Commissie MVA rondt haar taken in 1986 af, na ruim 20 kunstwerken op de Campus en in de gebouwen van de VU te hebben gerealiseerd. De commissie MVA heeft een uitstekend opdrachtenbeleid gevoerd, waarvan er nog steeds een aantal kunstwerken zijn te bewonderen op de campus. De activiteiten van de commissie MVA zijn in 1986 afgesloten met de publicatie Kunst op de Campus, de uitvoering van de 1% regeling aan de Vrije Universiteit.

JOHAN HAANSTRA, RELIEFS VAN GEGLAZUURDE BAKSTEEN,
1960 UITGEVOERD 1970.
LOCATIE: KOPWANDEN VAN DE BËTAFACULTEITEN AAN A.J. ERNSTSTRAAT.

ROEL ELDERENBOS, OPGELICHTE STOEPTEGELS, 1980-1984
LOCATIE: HOEK DE BOELELAAN/VAN DER BOECHORSTSTRAAT.

RICHARD MENKEN, GRIEKSE TEMPELTJE, 1984-1985
LOCATIE: TUIN ZUIDKANT VU VOOR TUINZAAL W&N-GEBOUW

PETER BREED, GOEDE VERZORGING VAN EEN ZWERFSTEEN, 1988
LOCATIE: SIERWATER BUITENVELDERTSELAAN

BARBARA NANNING, WENDINGEN, 1988/1990
LOCATIE: BINNENTERREIN CAMPUS

Nadat de commissie MVA is opgeheven, neemt de Expositoriumcommissie na een aantal jaren het opdrachtenbeleid op zich. Dat is financieel mogelijk omdat het college van bestuur jaarlijks een vast bedrag ter beschikking stelt voor Kunst in opdracht. Onder voorzitterschap van Prof. Dr. Carel Blotkamp worden opnieuw een aantal prachtige kunstprojecten gerealiseerd, waaronder de Verzamelingen van Jan van der Dobbelsteen.

In 2003 worden de liften in het hoofgebouw gerenoveerd, aanleiding voor het project VU multicultureel, foto's in de liften. De fotografen Joost van den Broek, Arthur Kleinjan en Yee Ling Tang ontvangen de opdracht een symbolisch beeld samen te stellen van de diverse nationaliteiten die op de VU studeren en werken.

Ondertussen ontwikkelt Huisvesting VU nieuwe plannen voor de campus. Het OZW-gebouw zal naast het hoofgebouw worden gerealiseerd en dat betekent een

CEES LANGENDORFF, KINETISCH OBJECT, 1989
LOCATIE: SIERWATER BUITENVELDERTSELAAN

JAN VAN DEN DOBBELSTEEN, VERZAMELINGEN, 1996
LOCATIE: HAL W&N GEBOUW

grote bouwput op de campus. De Expositoriumcommissie, onder voorzitterschap van drs Fieke Konijn, geeft opdracht aan de kunstenaars Lieve Prins en Gé-Karel van der Sterren een ontwerp te maken voor de hekken rondom het bouwterrein. Zo ontstaat Het verloren paradijs, met foto's van Lieve Prins van een tuin met 'snoeivormen', waarin Gé-Karel wonderbaarlijke dingen laat gebeuren.

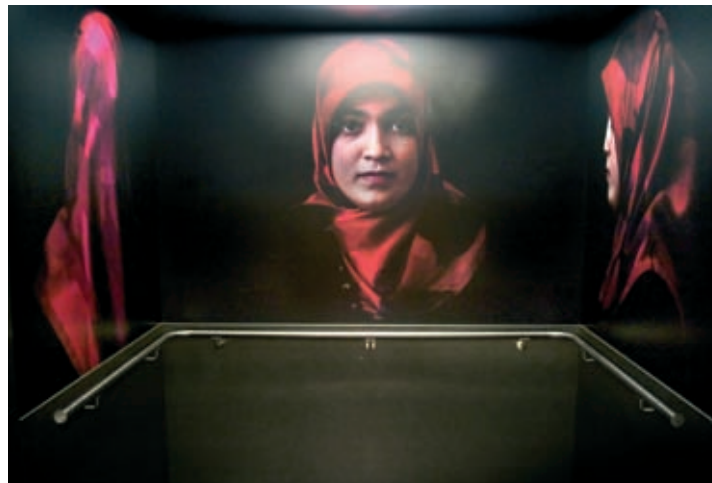

ARTHUR KLEINJAN, VU MULTICULTUREEL, LIFTPROJECT 2003
LOCATIE: HOOFDGEBOUW VU GROTE LIFTENGGROEP.

De voorstellingen vormen ook een aantrekkelijke achtergrond voor voetgangers, het terras en andere activiteiten op de campus. Het kunstwerk had in zijn oorspronkelijke vorm een lengte van 150 meter en was daarmee het langste kunstwerk van Amsterdam. Nog steeds zijn de doeken in gebruik om delen van de campus tijdens verbouwingen af te schermen.

De commissie vindt het –ook voor de toekomst- belangrijk dat er tijdens bouw en verbouwingen op de campus tijdelijke kunstwerken worden geplaatst om het binnenterrein spannend en aangenaam te houden voor studenten en medewerkers

Wetenschap en onderzoek vormen de ruggengraat van een universiteit. In de Universiteitsbibliotheek van de VU (UBVU) zijn de resultaten van wetenschappelijke

JOOST VAN DEN BROEK, VU MULTICULTUREEL, LIFTPROJECT 2003
LOCATIE: HOOFDGEBOUW VU KLEINE LIFTENGGROEP.

activiteiten opgeslagen en beschikbaar voor studie en vervolgonderzoek. Zo vormt het geheel aan bibliotheken letterlijk en figuurlijk de zichtbare ruggengraat van de VU als wetenschappelijke instelling. De Expositoriumcommissie heeft in 2004 een pilot-project opgestart voor kleinschalige kunstwerken in opdracht, refererend aan de vakgebieden van de desbetreffende bibliotheek.

LIEVE PRINS EN GÉ-KAREL VAN DER STERREN, HET VERLOREN PARADIJS, 2004/2005
LOCATIE: HERAS KUNSTPROJECT, BINNENTERREIN CAMPUS VU.

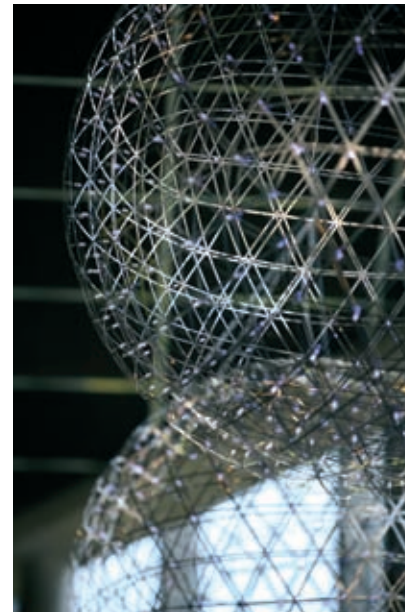

ROY VILLEVOYE, STUFF, VEELLUIK, 2004/2005

LOCATIE: UITLEENBALIE 7E VERDIEPING, SOCIAAL CULTURELE WETENSCHAPPEN, UBVU

Het Exporium heeft in 2006 in samenwerking met de OZW kunstcommissie gezocht naar een passend kunstwerk dat op korte termijn, in ieder geval voor de opening van het gebouw in mei 2006, beschikbaar was. Er is gekozen voor toegepaste kunst, drie Vyrus lichtobjecten, naar een ontwerp van Raimond Puts. De objecten zijn zeer milieuvriendelijk, de duizend LED's vragen weinig energie en kunnen de komende tien jaar zonder vervanging volop branden.

De hangende collegezaal, op zichzelf al spectaculair, in de hal van het OZW-gebouw is op initiatief van de architect Jeanne Dekkers, voorzien van een tekening. Morgan O'Hara laat zich in de serie Live Transmission: From the Heart, inspireren door een echte hartslag, die ze ter plaatse op intuïtieve wijze vorm geeft.

RAIMOND PUTS, VYRUS LICHTOBJECTEN, 2006

LOCATIE: HAL OZW-GEBOUW.

MORGAN O'HARA, LIVE TRANSMISSION: FROM THE HEART, 1996-2006

LOCATIE: TEKENING OP HANGENDE COLLEGEZAAL, HAL OZW-GEBOUW.

Exposorium 1967 - 2007 Veertig jaar kunstuitleen en VU collectie

Een nieuw universiteitsgebouw met nog sober ingerichte werkkamers en gangen vraagt om kunstwerken die de directe werkomgeving aangenaam kunnen beïnvloeden, zo is de gedachtegang. Al in 1970 wordt er in de Exposoriumcommissie gesproken over het opzetten van een kunstuitleen. In 1978 is de Kunstuitleen eindelijk een feit, hoewel er in de loop van de jaren 70 al kunstwerken aan studenten zijn uitgeleend, zo valt uit de notulen te concluderen. Een kunstuitleen moet natuurlijk gevuld worden met kunst die kan worden uitgeleend. Met dit doel zijn ruim duizend kunstwerken in bruikleen genomen van de Rijksdienst voor Beeldende Kunsten in Den Haag (nu Instituut Collectie Nederland) en de Gemeente Amsterdam/Stedelijk Museum. Het betreft een selectie van kunstwerken die zijn aangekocht door Rijk en Gemeente in het kader van de toenmalige BKR regeling voor kunstenaars.

De kunstuitleen krijgt een vaste ruimte in de kelder van het hoofdgebouw met de uitleenbare kunstwerken in stellingkasten. Medewerkers kunnen 'bladeren' in de kasten en het werk meteen meenemen naar hun kamer. Nog steeds lenen medewerkers kunst bij de kunstuitleen: het overgrote deel van de bruikleencollectie hangt in de werkkamers van VU medewerkers.

VU collectie

Ruilen, incidentele aankopen en schenkingen, allemaal voorbeelden van de 'organische' manier waarop de VU een gevarieerde collectie kunstwerken heeft opgebouwd. Zo verwierf de universiteitsbibliotheek (UBVU) een 'Madonna met kind' naar Hans Memlinc uit 1948 van de kunstenaar Diana van den Berg, in ruil voor dubbele exemplaren uit de verzameling Oude Drukken van de bibliotheek. Ook bezit de VU een prachtig 'Stilleven' van Henk Helmantel. Van een gericht verzamelbeleid is echter nooit sprake geweest. Schenkingen kwamen vaak terecht op die afdelingen waar medewerkers een sterke affiniteit met de beeldende kunsten deelden met de schenkers.

De Exposoriumcommissie heeft vooral in de eerste twee decennia met regelmaat kunstwerken aangekocht. De diverse bezuinigingsronden van de overheid hebben

ook voor de VU consequenties gehad. Voor het Exposorium heeft dit betekend dat er incidenteel en een bescheiden hoeveelheid kunstwerken zijn aangeschaft. De afgelopen tijd is de commissie er in geslaagd elk jaar een kunstwerk te kopen en incidenteel een kleine gerichte opdracht aan een kunstenaar te geven, zoals bijvoorbeeld in 2005 het veelluik *Stuff* van Roy Villevoye. In de toekomst hoopt de commissie natuurlijk nog steeds een volwaardig verzamelbeleid te kunnen ontwikkelen.

Drs. Hendriekje Bosma

LARD BUURMAN VILLA DORIA PAMPHILI, ROME, 2002

FOTO C-PRINT OP PERSPEX DIBOND

100 X 124 CM.

VU COLLECTIE (AANKOOP 2006)

1

Joost van den Broek
 VU multicultureel, liftproject 2003
 Hoofdgebouw VU grote liftengroep

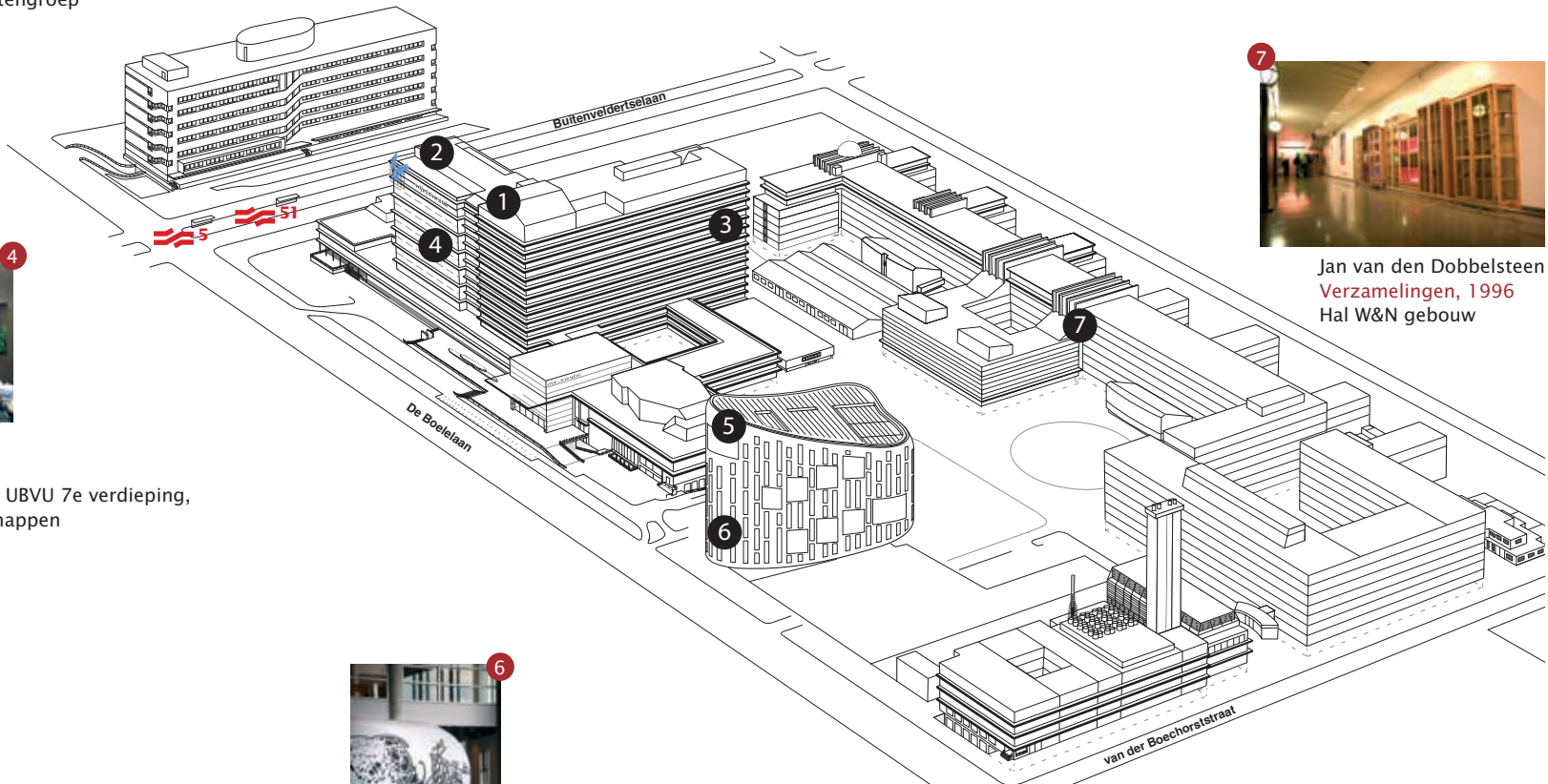
2

Yee Ling Tang
 VU multicultureel, liftproject 2003
 Hoofdgebouw VU grote liftengroep

3

Arthur Kleinjan
 VU multicultureel, liftproject 2003
 Hoofdgebouw VU kleine liftengroep

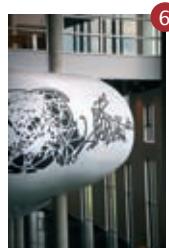
4

Roy Villevoe
 Stuff, veelluik, 2004/2005
 Hoofdgebouw uitleenbalie UBVU 7e verdieping,
 Sociaal Culturele Wetenschappen

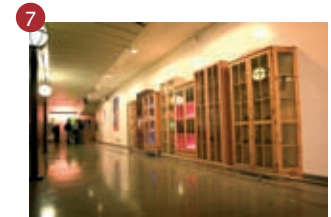
5

Raimond Puts
 Virus lichtobjecten, 2006
 Hal OZW-gebouw

6

Morgan O'Hara
 Live transmission: From the heart, 1996-2006
 tekening op hangende collegezaal
 Hal OZW-gebouw

7

Jan van den Dobbelsteen
 Verzamelingen, 1996
 Hal W&N gebouw

Exposorium 1967 - 2007,
 veertig jaar kunstbeleid op de VU:
 kunstopdrachten in de gebouwen

Exposorium 1967 - 2007

veertig jaar kunstbeleid op de VU

Philip Akkerman, Semâ Bekirovic, Jonathan Bragdon,
Mecky van den Brink, Lard Buurman, Tom Claassen, Willem Diepraam,
Jan van den Dobbelsesteen, Geert van Fastenhout, Gijs Frieling,
Arie de Groot, Fons Haagmans, Jan de Hamer, Peter van der Heijden,
Jeroen Jongeleen, Carla Klein, Jos Kruit, Herman Makkink, Ted Noten,
Jacobien de Rooij, Arjanne van der Spek, Anne-Marie van Sprang,
Gé-Karel van der Sterren, Peter Struycken, Toon Teeken,
Joost van den Doorn, Esmé Valk, Toon Verhoef.

4 oktober t/m 4 december 2007

Het veertig-jarig jubileum van het Exposorium vormt een mooie aanleiding om stil te staan bij het verleden, het heden en de toekomst van het kunstbeleid op de VU.

Het Exposorium viert haar veertig jarig jubileum –hoe kan het ook anders- met een tentoonstelling en de uitgave van een publicatie, beide onder de titel Exposorium 1967 – 2007, veertig jaar kunstbeleid op de VU.

De tentoonstelling is samengesteld vanuit de gedachte een gevarieerd beeld te schetsen van kunstwerken die de afgelopen decennia in verschillende tentoonstellingsruimten te zien waren. De keuze was niet gemakkelijk, maar uiteindelijk zijn er 28 kunstenaars uitgenodigd, waardoor er een tijdsbeeld ontstaat van veertig jaar tentoonstellingen op de VU. Van de kunstenaars wordt een oud werk -uit eigen bezit of uit de VU collectie- getoond, aangevuld met een meer recent werk. De toegevoegde statements of citaten vormen een rode draad, die oud en nieuw met elkaar verbinden.

Toon Verhoef (1946)

5 november – 3 december 1969

solo

Lijntekening van horizon, rivierlandsschap, 2007

Stift op papier

300 A4 afdrucken, voor elke belangstellende mee te nemen

Toon Verhoef maakte een installatie met in witte letters de woorden 'windschermen', 'stuurstoelen', 'zwemtrappen' op een witte wand in de kantine van het Provisorium.

Het waren willekeurige woorden uit een catalogus voor boten, "Het gebruik van woorden als beeld is een eenmalige actie geweest binnen mijn werk", zegt hij nu.¹ Hij was gefascineerd door de kunstwerken op de tentoonstelling Op losse schroeven, waar Lawrence Wiener een woord-kunstwerk liet zien. "alles kon in die tijd, als het maar niet op kunst leek".²

Zonder Titel, 2002

Gemengde techniek op papier

24 X 60 cm.

Courtesy Galerie Onrust, Amsterdam

Verhoef combineerde de woorden met een lijntekening van de horizon van een rivierlandschap. Bezoekers konden de tekening op A4 formaat mee naar huis nemen. In overleg met de kunstenaar is de huidige presentatie een historisch onverantwoorde reconstructie van het werk in 1969.

¹ Citaten uit een gesprek van Hendriekje Bosma met de kunstenaar op zijn atelier, juni 2007

² Op losse schroeven, tentoonstelling 1969, Stedelijk Museum Amsterdam, waarin de toenmalige directeur Wim Beeren "een verouderd kunstbegrip op losse schroeven zette".

1974

Toon Teeken (1944)

14 maart -10 april 1974

samen met de beeldhouwer Twan Lendfers

Côte d'Azur, 1974

Olieverf op doek

225 X 168 cm.

VU collectie

De schilderijen van van Teeken brengen ons in contact met een verbeeldingswereld die aan het mystieke grenst, waar geen mensen, huizen en bomen meer zijn maar waar de stilte van het absolute heerst. Het werk is verwant aan dat van de Amerikaanse kunstenaar Mark Rothko.

Ad Valvas, 15.03.1974

Marcel B. en René M., 2006

Olieverf op doek

Beide 80 X 60 cm.

Courtesy Galerie Ferdinand van Dieten – d'Eendt, Amsterdam

Niet afbeelden

“Het niet afbeelden niet afbeelden

Het beeld niet verbeelden dat het afbeelden niet afbeeldt

en zo de energie genereren van verstaan (aanwezig zijn)

De ontkenning impliceert een bevestiging

Gedoemd tot taal die steeds doorstreept

Het schilderij moet de (on)mogelijkheid van een schilderij afbeelden

Bevestiging behelst de verschillendheid, het collectief van de verschillendheid

Er is geen mogelijkheid de verschillende dingen op zich te ervaren

De bevestiging van de taal behelst de betekenisamenhang die steeds vervalt.

Taal die zich weet – uitholling overdwers

De waarheid is beeld, maar er is geen beeld van de waarheid (Marie-José

Mondszain geciteerd door Bruno Latour in Iconoclash).”

Jan de Hamer (1934)

5 oktober -15 november 1976

samen met Jan van Loon

Drie bomen, 1967

Ets

46 X 45 cm.

VU collectie

Bloesemende Bomen, 2006

Olieverf op doek

50 X 70 cm.

Collectie kunstenaar

“Zoals men van een introvert man kan verwachten – introvert in de betekenis die Jung daaraan geeft – gebruikt Jan de Hamer het landschap om uitdrukking te geven aan een levensgevoel. Het landschap is bij hem niet zozeer een directe weergave van het geobserveerde, maar eerder een expressie van ontroering die het landschap bij hem opwekt: het landschap is hier de reflectie van het subject, in dit geval de reflectie van een contemplatieve geest.”¹

¹ Haye Smith, Pulchri Den Haag 2007

1977

Jonathan Bragdon (1944)

1 december 1976 – 31 januari 1977

samen met Bruce Manwaring, Lisette Brouwer en Simone Haak

Time measured, meanwhile, 1976
Watercolour on satin finish rag paper
55 X 75 cm.
Collectie kunstenaar

Art as a Way of Knowing

“Landscape was an accumulation of events, as is human experience, and I sought to transpose it into an accumulation of horizontal brush strokes....Landscape was an accumulation of events, as is human experience, and I sought to transpose it into an accumulation of horizontal brush strokes.... The works of mine, both from the seventies and the new decade, are documents of a personal and qualitative knowledge, like any authentic art work. The new work seeks to open an interface

Panoramic landscape, # 7, 2007
Graphite on satin finish rag paper
29 X 78 cm.
Collectie kunstenaar

with the phenomena of a landscape, not as a souvenir, but as an instrument of consciousness and intelligence integrated with feeling. I think we realize that science needs art to reveal and release itself from its own deadly limitations, and that art needs spiritual discipline and wisdom for the same reason. Surely, we struggle to survive, to do something more than survive. Is anyone really ready to swear that the world is less complex and wonderful than that?”

1977

Geert van Fastenhout (1935)

8 Februari – 15 maart 1977

samen met Aart Wevers en Rob Elderenbos

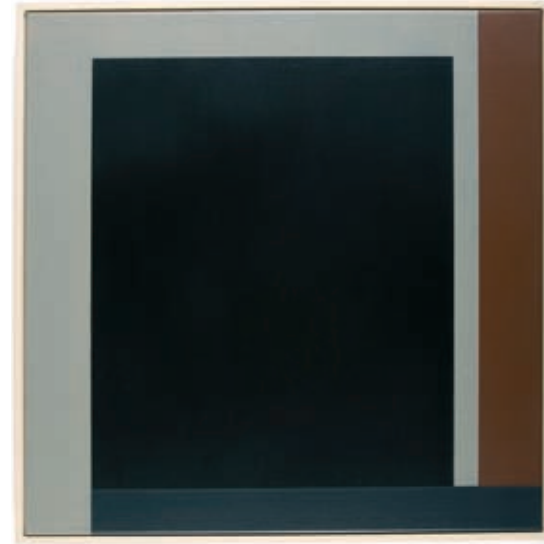
Schilderij no. 9-1977

Olieverf op linnen

30 X 35 cm.

VU collectie

“Al lang, sinds 1973, ben ik constant in mijn werkwijze. De vorm in mijn schilderijen is eenvoudig en duidelijk; bijna gebouwd zoals architectuur. De kleur daarentegen is intuïtief, complex en duister. Het geheel moet een natuurlijke uitstraling krijgen. Wel is er in mijn werk sprake van een pendelbeweging van grotere beweeglijkheid in de vorm en een wat uitbundiger kleurgebruik naar de middelpuntzoekende symmetrie en een duistere, nauwelijks zichtbare kleur.

Schilderij no. 11-2003

Olieverf op linnen

60 X 60 cm.

Collectie kunstenaar

Het gaat mij er niet om de consequentie van een schilderkunstig gegeven ten einde te denken, maar om een existentieel levensgevoel tot uitdrukking te brengen.”

Mecky van den Brink (1950)

19 augustus - 18 oktober 1978

samen met Marjan Roebers, Marianne Smits en Maryan Wilmink

1 april - 30 April 1982

samen met Beppe Kessler en Diek Zweegman

Impressie, 1982

Katoen en stijfsel

110 X 110 cm.

VU collectie

“Door me niet te binden aan het ge-eigende gebruik van bepaalde materialen of technieken, creëer ik een nieuw beeld. Ik gebruik ‘rest’-materialen, die ik vervolgens een nieuw leven geef.

Toen was de gelaagdheid letterlijk fysiek en abstract. Nu heeft mijn werk een sterke emotionele betekenis en gelaagdheid. Ik geef vorm aan iconen, die ideeën en verhalen weerspiegelen. Daarmee stel ik hun waarde en zeggingskracht opnieuw aan de orde.”

Frida 3, 2006

Uit de serie Women for Women

Geslepen kristal, bladzilver, flock, rozenkwarts en plastic

Doos 14 X 22,5 X 3,8 / medallion 11,5 X 7 X 1 / lengte ketting 54 cm.

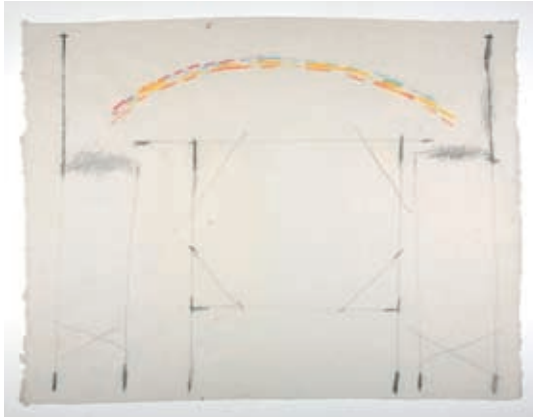
Collectie kunstenaar

1980

Arie de Groot (1937)

2 januari -29 februari 1980

solo

Zonder Titel (koepelgewelf), rond 1980

Potlood en kleurpotlood op papier

51 X 67 cm.

VU collectie

Het kostbare moment, 2006

Karton op mdf, pastelkrijt, acrylverf

99 X 94 cm.

Collectie kunstenaar

“Het liefst zou ik elk werkstuk dezelfde titel willen geven: beschouwing over de koepel. Elke keer weer anders en toch steeds hetzelfde. Voor mij staat de koepel voor de verschillende lagen waarin we leven. Een kelder heeft een koepel maar ook de hemel is een koepel. Precies de ontwikkeling die ik in mijn leven heb doorgemaakt en waar ik via het werk verslag van doe: van vervreemding naar verwondering (en terug).”

Herman Makkink (1937)

21 april – 11 mei 1981

samen met Doris Groenveld, John Loker en Paolo Serra

19 april – 20 mei 1983

Herman Makkink Nieuw werk

23 april – 23 juni 2002

Herman Makkink, Anne-Marie van Sprang, Beelden

Korf I, 1982

Gebroken en geniet triplex

120 X 100 X 100 cm.

Collectie kunstenaar

“Omdat je het kunt vasthouden is ruimtelijk werk niet abstract. Het is er. Het bestaat. Er wordt je niets voorgespiegeld. Het is geen abstractie, wel een gedachteproces, een onderzoek dat ik met de geïnteresseerde wil delen, maar dat lukt alleen als het de toeschouwer op de een of andere manier raakt. In de 60er en 70er jaren gebruikte ik veelal schoktechnieken om dit effect te bereiken. Je bent jong; je wilt wel eens wat.

Zwevende man, 2004

Brons

60 X 60 X 30 cm.

Collectie kunstenaar

Later ben ik begonnen dit contact tot stand te brengen door te proberen bij de toeschouwer die nieuwsgierigheid op te wekken die ik zelf voel. Soms gebruik ik een soort anti-constructiemethode waarin het proces van het maken zelf het onderwerp van de nieuwsgierigheid wordt. Dan weer gaat het louter om wat de ruimtelijke afbeelding wil zeggen: bijv. hoe kan een zwevende man zich staande houden?”

1983

Willem Diepraam (1944)

9 december 1982 – 7 januari 1983

Sahel

solo

AFBEELDING 1

Bourem (Mali), ontheemde Touareg vrouw, 1980

Foto

90 X 60 cm.

Courtesy HUP Gallery, Amsterdam

AFBEELDING 2

Maris en Orfeo, Grenada, zomer 2005

Foto

60 X 90 cm.

Courtesy HUP Gallery, Amsterdam

Willem Diepraam schrijft geen statements, hij is tegen soundbites.

1983

Peter van der Heijden (1950)

5 september – 23 september 1983

Kunstspandoeken, Peter van der Heijden en Wilbert Vaessen

Peter van der Heijden en Wilbert Vaessen
Foto van tentoonstelling Kunstspandoeken, 1983
Verf op katoen
150 X 715 cm.

“In mijn autonome werk is sprake van een aantal hardnekkige constanten zoals mijn fascinatie voor natuurlijke en natuurkundige processen, de geologische en evolutionaire krachten die traag beeldhouwen aan de aarde en het landschap en haar bewoners. Collages, montages en installaties zijn vaak opgebouwd uit steeds tegengestelde betekenislagen, waarbij deformatie en vermenigvuldiging van vormen als nieuwe groeistrukturen gebruikt worden.

BoWo-globe 3, 2007
Mixed media
Circa 180 X 200 X 20 cm.
Collectie kunstenaar

“Scans van kristallisaties en micro-organismen, plattegronden en andere grafische weergaven worden gescrambeld en in uiteenlopende techniek verwerkt tot nieuwe beelden. De uitvoering en uitkomst varieert van kleine tweedimensionale montages tot forse ruimtelijke installaties.”

Fons Haagmans (1948)

26 oktober - 23 november 1984

solo

Zwaarden, 1981
Litho
78 X 51.5 cm.
Particuliere collectie

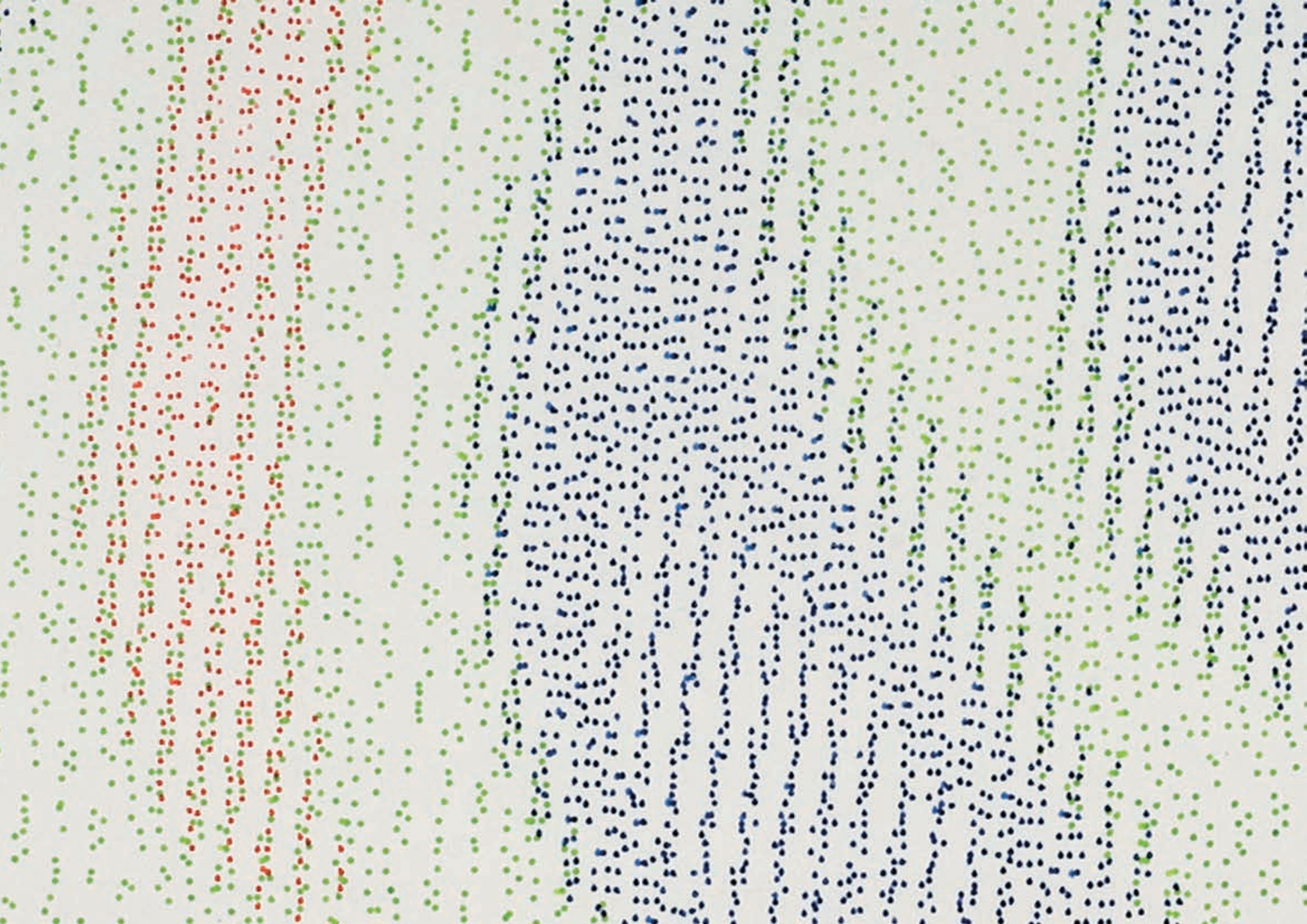
“Ik begon me steeds meer te storen aan het academische van de penseelstreek, die altijd maar binnen de vorm blijft. Je kunt niet over de vorm heen, want dan moet je het naderhand weer corrigeren. Door een sjabloon te gebruiken, kon ik de vorm gewoon inschilderen en kreeg ik een verfopbreng of textuur die niet langer aan de penseelstreek gebonden was. De verfopbreng werd vlakker, als drukwerk, meer mechanisch. Dat vond ik prettig. Want ik was het gewoon moe, dat geschilder binnen de lijntjes....Mijn allervroegste werk is opzettelijk primitief. Later heb ik

Blumenstraus, 2003
Acrylverf en Rijn-stenen op doek
90 X 60 cm.
Courtesy Galerie Onrust, Amsterdam

er wat meer technische perfectie in proberen te brengen. Totdat ik deze methode vond, waarmee ik schijnbaar clumsy beelden maak die ondertussen toch heel beredeneerd in elkaar zijn gezet.”¹

¹ Fons Haagmans, *Lost Highway*, Maastricht Bonnefantenmuseum, 6 februari - 6 mei 2007, citaat uit begeleidende folder p. 8.

Peter Struycken (1939)

8 februari – 5 maart 1985

Structuur, verscheidenheid en verandering ¹

solo

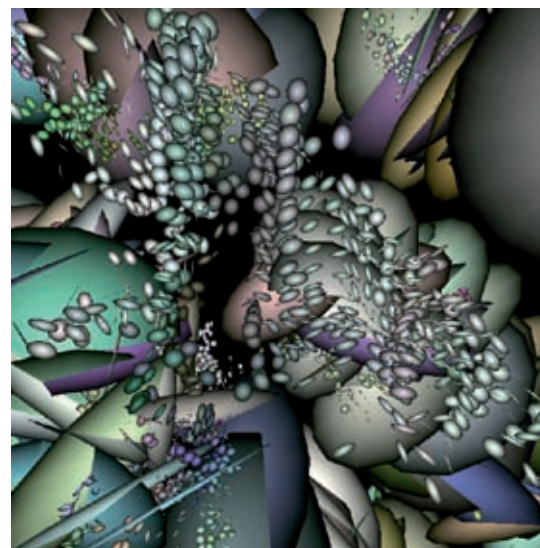
SHFT 17, 1982

Computerprint

26 x 26 cm.

Courtesy Galerie De Expeditie, Amsterdam

“Vanaf zijn academietijd wordt Struycken beziggehouden door onderwerpen die bepalend zijn voor de visuele indruk van de alledaagse werkelijkheid. Het zijn onderwerpen zoals verandering, verschil, nuance, veelheid, complexiteit en instabiliteit die overal en altijd als eigenschappen van de alledaagse werkelijkheid te zien zijn en voor afwisseling zorgen. Zijn interesse voor die onderwerpen is tot op de dag van vandaag gebleven en in de loop der jaren is het zijn ambitie geworden om door geordende kleur een voorstelling van die afwisseling te geven.

Zwart-100, 1998

foliedruk in houten lijst

119 x 119 cm

Courtesy Galerie De Expeditie Amsterdam

Afwisseling ervaart Struycken als de meest wezenlijke indruk van de alledaagse werkelijkheid die daarin door kleur zichtbaar wordt. Het zijn de meest alledaagse ervaringen die Struycken aanzetten tot werk. Wezenlijk voor zijn ervaring van verschil en verandering van kleur is haar binding met ruimte en tijd.” ²

¹ Deze tentoonstelling was van 21 oktober t/m 25 november in een uitgebreidere vorm te zien in het Groninger Museum, Groningen

² Peter Struycken, tentoonstelling Groninger Museum, Groningen, 1999, citaat uit persbericht

1987

Joost van den Toorn (1954)

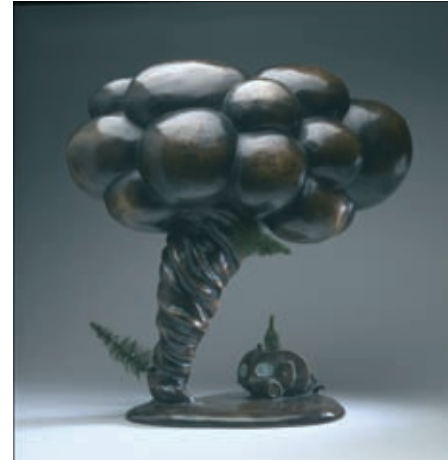
19 maart – 13 april 1987

samen met Alexander Schabracq

Cucumatz, 1985
Papier maché, ijzer, mixed media
65 X 70 X 15 cm.
Collectie kunstenaar

“In 1987 was ik nog erg onzeker. De methode van gewoon ergens aan beginnen, wat in je opwelt, ontdekken dat het niks wordt en dan, omdat het er toch niet meer toe doet, via het principe van, God zegene de greep, tot iets onverwachts komen, dat werkt, is hetzelfde gebleven. Iets echt goeds maken, blijft even moeilijk. Ik beleef nog steeds veel plezier aan mijn werk. Vanaf '87 heb ik door heel Nederland, zo'n 25 monumentale beelden en follies in de openbare ruimte geplaatst, van 2 tot 30 meter hoog.

De Storm, 2001
Brons, plastic boompjes
44 X 44 X 27 cm.
Collectie kunstenaar

Ik zie het kunstenaarschap toen en nu als een vorm van meditatie, waarbij het proces belangrijker is dan het eindproduct. Beeldhouwen is volgens mij de meest materialistische vorm van spiritualiteit.”

Jacobiën de Rooij (1947)

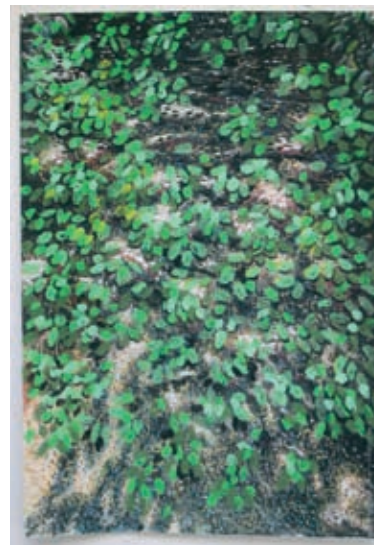
Tekeningen 14 september -23 oktober 1987
solo

Entre chien et loup, 1993
Litho
84 X 61 cm.
Particuliere collectie

De zichtbare wereld

“In mijn tekeningen probeer ik aan te scherpen wat ik nu eigenlijk zie. Mijn aandachtsgebied is de natuur. Ik wil de toeschouwer bij het werk betrekken, deels doe ik dat door het grote formaat dat ik meestal gebruik. Je staat vaak al “in” de tekening voor je het beseft. Literatuur en beeldende kunst kunnen een belangrijke motor zijn om een bepaalde plaats met andere ogen te kunnen zien. Een vaak afgebeeld en afgezaagd thema als de zee, heb ik dankzij gedichten van Maurice

Boomslag, 2007
Potlood en krijt op papier
120 X 80 cm.
Collectie kunstenaar

Giliams en een passage uit het boek: The world according to Garp van John Irving kunnen maken.

Soms ben ik op zoek naar een grotere abstractie in het werk, andere keren wil ik juist zo dicht mogelijk op mijn onderwerp zitten. Eigenlijk is er de laatste 25 jaar niet opzienbarend veel veranderd in mijn werken. Ik ben nog steeds hetzelfde tuintje aan het omharken.”

1989

Philip Akkerman (1957)

6 september - 18 oktober 1989

Zelfportretten (300)

solo

Schilderij nr. 41, 1985
Olieverf op linnen
45 X 25 cm.
VU collectie

Schilderij nr. 147, 2005
Olieverf op paneel
40 X 34 cm.
Collectie kunstenaar

Schilderij nr 108, 2006
Olieverf op paneel
40 X 34 cm.
Collectie kunstenaar

“Zo dacht ik in het begin dat ik echt mezelf schilderde. Na een paar jaar veranderde dat en ik zag mezelf als een pars pro toto voor alle mensen, voor alle levende wezens, ja zelfs voor alles wat bestaat. Nog weer later interesseerde ik me alleen nog voor het schilderij. Ik was verf geworden.”¹

¹ Philip Akkerman, Buiten is de heldere wereld, binnen is de duisternis,
Ons erfdeel 50ste jaargang nr 1, 2007

Jan van den Dobbelsteen (1954)

2 maart – 20 april 1990

Het abstracte zie ik thans reëel in dit venster

solo

8 juni – 7 juli 1990

Persoonlijke momenten, werken uit de verzameling Babette Welter

Groepstentoonstelling

De reconstructie 1990-2007, 2007

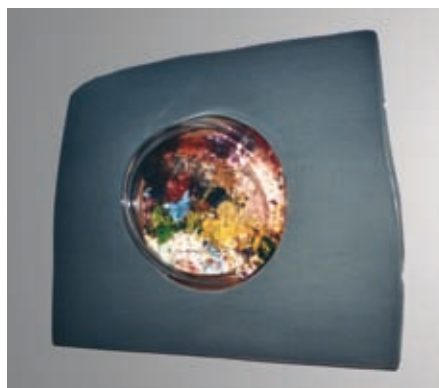
Oilstick op papier

TL blacklight en paarse doek

Tekening, 1989

49 X 70 cm.

Collectie kunstenaar

Constructie voor
schilderij, 2006

Hout, glas en verf

48 X 62 X 14 cm.

Collectie kunstenaar

“Sinds de eerste gesprekken en briefwisseling in 1989 over en weer in verband met mijn expositie in het Expororium een jaar later -2 maart t/m 20 april 1990- en de dag van vandaag mei 2007 hebben er zich gigantische veranderingen en ontwikkelingen voorgedaan.

Wat niet veranderd is, is de waarde en betekenis van de tekst die ik geschreven had voor de uitnodigingskaart voor de installatie-tentoonstelling toentertijd.

Als statement en bij wijze van spreken tegenbeweging, tegen vooruitgang herhaal ik hierbij de tekst met een kleine taalkundige aanpassing en de hiërarchie is nu alfabetisch.

that power who exist in all drawings as bashfulness
 that power who exist in all drawings as compassion
 that power who exist in all drawings as consciousness
 that power who exist in all drawings as energy
 that power who exist in all drawings as faith
 that power who exist in all drawings as fulfilment
 that power who exist in all drawings as forgiveness
 that power who exist in all drawings as fortune
 that power who exist in all drawings as hunger
 that power who exist in all drawings as illusion
 that power who exist in all drawings as loveliness
 that power who exist in all drawings as memory
 that power who exist in all drawings as mother
 that power who exist in all drawings as peace
 that power who exist in all drawings as reason
 that power who exist in all drawings as shadow
 that power who exist in all drawings as sleep
 that power who exist in all drawings as species
 that power who exist in all drawings as thirst
 that power who exist in all drawings as vocation”

1989/1991/2007

Jos Kruit (1945)

16 mei – 30 juni 1989

Bastienne Kramer, Jos Kruit en Willy Looyen, Beelden

9 september – 26 oktober 1991

Beelden en tekeningen

Solo

16 juli - 11 september 2007

Twintig beelden, vorm en materie in het werk van 10 kunstenaars

Zonder Titel (twee hoorns), 1991
Giethars en vissenhuid (snoekbaars)
240 X 275 X 240 cm.
Collectie kunstenaar

“In het werk van Jos Kruit spelen transparantie en evenwicht een grote rol. Haar grote beelden bestaan nooit uit gesloten volumes, maar zijn altijd open en toegankelijk voor licht.... In haar werk is contrast belangrijk: contrast tussen natuurlijke en kunstmatige materialen, symmetrie en asymmetrie, stevigheid en wankelheid. De beelden komen gevoelsmatig tot stand, waarbij Jos Kruit al onderzoekend gebruik maakt van de eigenschappen van het materiaal, zoals gewicht, stijfheid en spanning. Deze intuïtieve totstandkoming zorgt echter niet

Zonder Titel, 2004
Gemengde technieken
124 X 124 cm.
Collectie kunstenaar

voor overdaad. Kruit streeft in haar uitwerking naar sterke vereenvoudiging. Ze maakt constant keuzes om te komen tot de kern.”¹ In haar meest recente werk doet Jos Kruit onderzoek naar het optimaliseren van ruimtelijke effecten in een tweedimensionaal werk. Het werk wordt in verschillende transparante lagen opgebouwd, waardoor een verrassend driedimensionaal effect ontstaat.”²

1 Museum Waterland, Purmerend, 2004, citaat vouwblad tentoonstelling

2 Hendriekje Bosma, notitie tijdens atelierbezoek, augustus 2007

Gijs Frieling (1966)

4 november – 31 december 1994

Voorstelling (twee schilderijen)

solo

Zonder Titel (trein), 1994

Ei-tempera op doek

110 X 180 cm.

VU collectie

“Gijs Frieling schildert in (caseïne) tempera op doek of op papier en maakt regelmatig wand en plafond schilderijen....De laatste jaren richt hij zich op geïdealiseerde voorstellingen van de plantenwereld (Kingdoms) als metaforen voor de goddelijke schepping. De handelingen die hij verricht om tot het eindresultaat te komen liggen tevoren vast, het schilderen loopt parallel aan met sacramentele handelingen in de kerk. Zijn symmetrische en ordelijke Kingdoms ontstijgen de realiteit. Het zijn metafysische werelden in herkenbare vormen afgebeeld.”¹

Kingdom nr. 16, 2005

Caseïne-tempera op doek

140 X 190 cm.

Courtesy Galerie Maria Chailloux, Amsterdam

¹ Tekst: webpagina Galerie Wit, augustus 2007, Wageningen

1995

Arjanne van der Spek (1958)

13 november – 30 december 1995

Dozen-beelden

Solo

16 juli - 11 september 2007

Twintig beelden, vorm en materie in het werk van 10 kunstenaars

W-park sleutel, 2001

Karton, waterglas / gegoten glas / doos en tafel

Doos 40 X 30 X 50 / glas 40 X 40 X 14 / tafel 75 X 75 X 75 cm.

Courtesy NOG Collectie van het SNS REAAL Fonds, Amsterdam

“In de jaren negetig maakte ik een aantal ‘Dozenbeelden’, een kartonnen vorm ondersteunt en verdubbelt het volume. De beelden ontstonden door observaties tijdens het wandelen, een bewegend oog dat een stilstaand object ziet en beschrijft. In het geval van ‘W-park’ iets kleins, een detail langs het pad. Foto’s zijn de aanleiding voor beelden die ik rond 2005 maakte. Sinds meer dan honderd jaar zien we de wereld veelal plat door de uitvinding van de fotografie.

Zonder Titel, 2006

Brons

72 X 70 X 56 cm.

Courtesy NOG Collectie van het SNS REAAL Fonds, Amsterdam

In ‘Foto 2’ wordt de derde dimensie van een zwart-wit foto teruggeroepen, teruggevonden. Een ode aan de sublimale waarneming die we dagelijks zonder ophouden vanuit onze ooghoeken doen.”

1996

Carla Klein (1970)

10 mei – 30 juni 1996

Schilderijen

solo

Zonder titel , 2006

Olieverf op doek

140 X 450 cm.

Collectie kunstenaar

“Carla Klein onderzoekt de inrichtingsvorm van natuurhistorische musea en dierenwinkels. Ze registreert haar observaties door middel van fotografie. De schilderijen zijn van een enorm formaat en tonen een manipulatie van het eerder geregistreerde beeld.”¹

¹ Tekst: Hendriekje Bosma, uitnodiging Carla Klein, Schilderijen, Expororium VU 1996

² Carla Klein, Scape, 2005, Artimo Amsterdam 2005, Heidi Zuckerman Jacobson Untitled, opus cit. p. 110

“Often stark, Klein’s compositions contain deep perspective and hold a single architectural element or series of abstracted forms. She paints natural and manmade landscapes: airports, swimming pools, environments that are completely known and non-natural. She chooses places that are ‘inhabited on a transitory, rather than on a permanent basis...Spaces that provide a prolonged experience.’... Klein is intrigued with the notion of bending reality. Her works question how far something can be stretched and still appear real and recognizable.”²

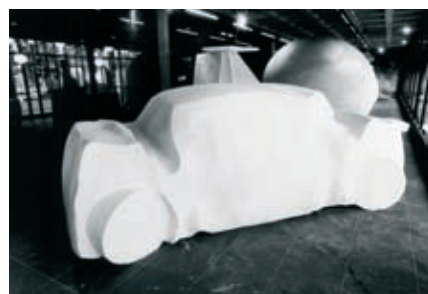
Tom Claassen (1964)

15 september - 31 oktober 1997

Ruimtelijk werk

16 juli - 11 september 2007

Twintig beelden, vorm en materie in het werk van 10 kunstenaars

Foto's van de tentoonstelling Ruimtelijk werk, Expositorium 1997

“De wereld van Tom Claassen is bevolkt met eigenzinnige wezens en objecten. Fantoom-achtige mensjes, een reusachtige bol, gekantelde gipsen auto's, een tent en een slaapzak van marmer hebben de ruimte in beslag genomen. De fascinerende bol van latexrubber met een doorsnee van 330 cm heeft een sensuele uitstraling, zijdezacht glanzend neemt hij de ruimte in beslag. Ook in zijn huidige werk overstijgen zijn beelden de menselijke maat of ze worden gereduceerd tot

Zakkendrager, 2001

Juten zakken, steen

180 X 130 X 70 cm.

Courtesy Galerie Fons Welters, Amsterdam

kleine objecten. Het benadrukt de tegenstelling tussen het volume en de lichtheid, of soms juist de zwaarte van het gebruikte materiaal.”¹

¹ Hendriekje Bosma, uitnodiging tentoonstelling Ruimtelijk werk, Expositorium VU 1997; idem: aanvulling tekst huidige werk; foto Audio Visueel Centrum VU, Peter Wolters, 1997

1998

Ted Noten (1956)

15 mei – 30 juni 1998

Sieraden

solo

Chew Your Own Brooch, 1998 en later

Kauwgum, zilver en goud

Collectie kunstenaar

“Kauw je eigen broche, was mijn eerste poging de rol van de ontwerper duidelijk te maken aan het publiek. Museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam maakt er een event van, tijdens een gratis opening voor kinderen. Ik gaf ze een kauwgom in verpakking, met de duidelijke instructie er bij om hiervan je eigen broche te kauwen, die vervolgens in het bijgeleverde doosje te doen, en naar mij op te sturen, zodat ik van het afgietsel een broche in goud, zilver of brons kon maken. Het concept was ook voor iedereen te koop in een doosje. Die interactie met mijn

DNA Suitcase, 2004

Hoofdharen, gegoten acrylaat

20 X 50 X 4 cm.

Collectie kunstenaar

publiek blijft een wezenlijk bestanddeel van mijn werk. Voor de DNA Koffer vroeg ik tijdens een opening in het MOMA New York, het publiek een hoofdhaar in te leveren. Samen vormen ze het willekeurige DNA materiaal in de koffer.”¹

¹ Ted Noten, CH₂=(CH₃)C(=O)CH₃ enclosures and other TN's, Gert Staal, 010 Publishers, Rotterdam, p. 38, 39, 121.

Esmé Valk (1977)

21 maart – 30 april 2001

Private in Public

groepstentoonstelling

27 januari – 8 maart 2004

Scenario 2020, ontwerpen voor de toekomst

groepstentoonstelling

Are you lonesome tonight?, 2000

Wol, acryl, Indesit TV's, en detail werk

Elk 26 x 30 x 35 cm.

Particuliere collectie

“Het verliezen van een ‘Zelf’ is wat Esmé Valk fascineert. In haar praktijk onderzoekt zij vragen omtrent identiteit en het Zelf. Hoe vormt zich een Zelf en is het überhaupt mogelijk dat te verliezen? Hoe verhoudt het Zelf zich tenopzicht van de Ander?

Zij benadert deze ideeën zowel inhoudelijk als technisch. Door het gebruik van herhalende handelingen zoals borduren creëert zij een verlies van zichzelf gedurende dat proces.

Choreography for the Selfish Herd II, 2007

Video

Collectie kunstenaar

Haar recente werk ‘Choreography for the Selfish Herd’ is een studie naar de bewegingen van groepen en de motivatie tot bewegen van de individuele leden binnen de groep.”

2002

Anne-Marie van Sprang (1960)

23 april – 23 juni 2002

Herman Makkink en Anne-Marie van Sprang, Beelden

16 juli - 11 september 2007

Twintig beelden, vorm en materie in het werk van 10 kunstenaars

Zonder Titel, 2002 speciaal gemaakt voor de tentoonstelling in het Expositorium.

Paraffine

35 X 23 X 10 cm.

Collectie kunstenaar

Foto: Peter Cox

“...Van Sprang is in haar materiaalkeuze en in de onderwerpen die ze aan de orde stelt de kracht van het kwetsbare toegedaan. Haar werken in porselein zijn daar een mooi voorbeeld van. Kwetsbaarheid leidt bij haar nooit tot onmogelijkheid. Altijd hebben haar beelden een aanwezigheid die manifest de kwaliteit van de broosheid verdedigt. Het vluchtige en veranderlijke is bij haar in goede handen. ... De betekenis die haar beelden in zich dragen, is als een gedachteflard die opens

Negen beelden, 2005

Porselein

9 X 14 cm hoog

In vitrine van:

Piet Hein Eek

Eiken vitrinekast

40 X 115 x 173 cm

Courtesy Galerie De Witte Voet, Amsterdam

Foto: Ivo Wennekes

gestalte krijgt en die je helder voor je ziet. Als je die flarden met elkaar in verband brengt ontstaat er een constructie waarin je een wereldbeeld kunt vangen. ... ”¹

¹ Citaat: tekst van Alex de Vries over het werk van Anne-Marie van Sprang, 2006

Semâ Bekirovic (1977)

1 maart - 18 april, 2006

Decisive Image

Semâ Bekirovic, Lard Buurman, Juul Hondius, Dorothée Meyer

Zonder Titel, 2006

C-print

96 x 90 cm.

VU collectie

“Uit de foto’s van Sema Bekirovic blijkt haar fascinatie met de relatie (of discrepantie) tussen beeld en werkelijkheid. Ze fotografeerde deze winter in China bijvoorbeeld de contrasten tussen de op billboards aangekondigde vernieuwing en het feitelijk verval. Haar foto’s zijn echter geen sociaal-maatschappelijke rapportages maar eerder visuele onderzoeken naar waarneming en het ontstaan van beelden. In een straatbeeld spelen allerlei visuele aspecten mee die invloed hebben op je waarneming en ervaring van een

stad. Onder andere posters, reflecterend glas, raamkozijnen en schaduwen vormen bouw-stenen in de gelaagde beelden van Sema Bekirovic. Haar werk bevindt zich op het grensgebied van een documentaire foto en een in beeld gevatte fantasie.”¹

¹ Femke Glas, bijschrift tentoonstelling Decive Image, Expositorium VU 2006

2006

Lard Buurman (1969)

1 maart - 18 april, 2006

Decisive Image

Semâ Bekirovic, Lard Buurman, Juul Hondius, Dorothée Meyer

Lago di Bracciano, Italië, 2002

C-print op Perspex diBond

100 X 125 cm.

VU collectie

“De foto’s van Lard Buurman uit de series ‘Taking Time’ en ‘Bouwputten’ zijn registraties van dynamische locaties in steden; kruispunten, recreatiegebieden, bouwplaatsen. Plekken waar mensen in hun gang van a naar b worden onderbroken en door de omgeving in diverse richtingen worden bewogen. De speelse én harmonieuze manier waarop de mensen in het beeld zijn verdeeld, doet denken aan de fotografie van het ‘Decisive Moment’ à la Henri Cartier-Bresson. In de meeste foto’s is echter niet sprake van één momentopname maar van meerdere

Villa Doria Pamphili, Rome, 2002

C-print op Perpe diBomd

100x124 cm.

VU collectie

in één. Het gaat Lard Buurman hierbij niet om een spel met ‘echt of niet echt’. Digitale beeldbewerking is in zijn ogen een onderdeel van het fotograferen als elk andere. Het kan desgewenst worden ingezet om - in zijn geval - een foto te maken die beter het gevoel en de dynamiek van een locatie en de voorbijgangers weergeeft.”¹

¹ Femke Glas, bijschrift tentoonstelling Decive Image, Expororium VU 2006

Gé-Karel van der Sterren (1969)

23 november 2006 – 18 januari 2007

Heart of Paint

solo

Zonder Titel, 2003

Olieverf en acryl op canvas

270 X 205 cm.

VU collectie (foyer hoofgebouw VU)

“Gé-Karel van der Sterren weet de traditie van de schilderkunst op een vitale en prikkelende manier te verbinden met de hedendaagse wereld van elektronische beeldcultuur en massamedia. Hij laat zich inspireren door een jongeren cultuur met muziek, videoclip, strips en reclame, maar ook door religie, seks, landschappelijke en stedelijke elementen. Met zijn uitbundig verf- en kleurgebruik toont Van der Sterren een wereld waarin genieten en levenslust centraal lijken te staan. Maar tegelijkertijd bevat elk schilderij een ondefinieerbare dreiging in

Zonder Titel, 2006

Olieverf en acryl op canvas

190 X 145 cm.

Collectie kunstenaar/particuliere collectie

Courtesy Galerie Fons Welters, Amsterdam

de achtergrond. Een dreiging die met eenvoudige beeldmiddelen als kleur of verfstreek wordt bereikt. Van der Sterren doorziet de illusies waarmee hij de kijker verleidt, maar verbindt daar verder geen waardeoordeel aan. Juist die gelaagdheid maakt het werk interessant en helemaal van deze tijd.”¹

¹ Hendriekje Bosma, uitnodiging tentoonstelling Heart of Paint, Exporium VU 2006

2007

Jeroen Jongeleen (1969)

18 januari – 26 februari 2007

Influenza / Outside-Inside

solo

Climbing VU, 2007

Still video: uit de serie the Climbing of Buildings, Fences and other Opportunities: Vrije Universiteit Amsterdam

Collectie kunstenaar

Video uit de serie 'the Climbing of Buildings, Fences and other Opportunities: Vrije Universiteit Amsterdam

VU Collectie

“Jeroen Jongeleen’s werkterrein is de stad. Wat een gemiddelde Nederlander als stedelijke vernieling, geweld en verloedering ervaart, krijgt in zijn werk een heel andere betekenis. Hij toont scherven van kapotgeslagen autoruiten in een vitrine en noemt ze ‘stadsjuwelen.’ Hij organiseert stadswandelingen langs graffititags, plakt stickers en posters, spuit en overschildert graffiti. Jongeleen richt zich met zijn acties tegen de ordelijke en overdreven geregelde Nederlandse samenleving. Zijn daden worden niet door iedereen op prijs gesteld en hij begeeft zich steeds op het randje van de illegaliteit in zijn zoektocht naar de plek die kunst inneemt in onze samenleving.”¹

“Voor zijn tentoonstelling in het Expositorium werd een vervolgdeel gemaakt in zijn videoserie ‘the Climbing of Buildings, Fences and other Opportunities’. Hierin wordt de binnenkant van een aantal universiteits-gebouwen op fysieke wijze op de proef gesteld, als ware het gebouw zelf een geoefende danspartner. De video geeft een beeld hoe Jongeleen in de VU gebouwen de mogelijkheden tot klimmen en omzeilen van begane paden heeft onderzocht.”²

1 Citaat: webtekst van Alex de Vries over het werk van Jeroen Jongeleen, 2006; tekst Hendriekje Bosma, uitnodiging Influenza / Outside-Inside , Expositorium VU 2007

2 Hendriekje Bosma, tekst uitnodiging Influenza / Outside-Inside, januari 2007

Colofon

Publicatie

Exposorium 1967-2007, veertig jaar kunstbeleid op de VU
Amsterdam, 2007

Voorwoord

drs. René M. Smit, voorzitter College van Bestuur Vrije Universiteit

Auteurs

drs. Hendriekje Bosma, curator Exposorium Vrije Universiteit,
Dienst Facilitaire Zaken VU
drs. Yvonne van Ulden, assistente Exposorium Vrije Universiteit

Productie

Catalogus en tentoonstelling:
drs. Hendriekje Bosma
drs. Yvonne van Ulden

Vormgeving

Quirina Wezelman, Dienst Communicatie VU, VFT

Drukwerk

Spinhex & Industrie drukkerij

Uitgever

Exposorium Vrije Universiteit

Met dank aan

Dienst Communicatie VU, afdeling Vormgeving Fotografie & Traffic
VU Vereniging

Oplage

500